תאריך עדכון הנוהל: 27.10.2024

נוהל טיפול בכלבים משוטטים ומתפראים

1. רקע

1.1. מחלת הכלבת הינה מחלה קשה וחשוכת מרפא לאדם ולחי. המחלה שכיחה בישראל שנים רבות. נגיף הכלבת מועבר במגע בעיקר על ידי "כלביים".
המאבק בכלבת מתמקד בהקטנת הסיכויים למפגש בין בע"ח נגוע בכלבת לבין אדם או בע"ח אחר. בעיית הכלבת חמורה במיוחד הואיל וכלבים משוטטים מגיעים לישראל מעבר לגבול שם הטיפול בכלבת וחיסון כלבים לקוי ביותר. בנוסף כלבים רבים מגיעים לשטחים הפתוחים ולטבע מאזורי מגורי האדם בין כלבים שננטשים ע"י בעליהם או אלה שברחו והתפראו בטבע. אוכלוסיות הכלבים הולכות וגדלות וצפיפותן גורמת להתפרצות המחלה.

1.2. הטיפול במניעת הפצת מחלת הכלבת באדם או בחי מתבצע על ידי חיסון אורלי, טיפול וטרינרי ו/או באמצעות ירי בכלבים מתפראים או משוטטים בין כאלה החשודים כנגועים במחלה ובין כאלה המצויים באזור שהוכרז כנגוע בכלבת ע"י השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות.

1.3. מטרת הנוהל היא לאפשר ולהבהיר את דרכי הפעולה, לפקחים שיוסמכו, לעשות שימוש באמצעי של ירי בכלבים משוטטים לצורך מניעת כלבת והתפשטותה לחיות הבר. זאת, במקרים המתאימים לכך בלבד **ורק בתחומים המוגדרים בנוהל: בשמורות וגנים מוכרזים ומאושרים וברצועה של עד 500 מ' המקיפה אותם.**

1.4. בנוסף יותר לפקחי רט"ג, שיוכשרו ויורשו מפורשות לצורך כך לפי סעיף זה בנוהל, לפעול גם בירי בשטחי הפזורה הבדואית וסביבתה בהם יש נחיתות נשרים ורחמים, כמופיע במפה המצורפת לנוהל זה, לאחר שנקבע על ידי רט"ג כי מתקיימת פעילות טריפה או תקיפה מוגברת של כלבים משוטטים באופן המעלה חשש לפגיעה בחיות בר וביצוע הרעלות וזאת באופן מצומצם וכמוצא אחרון. סעיף זה יבחן שוב בדיון עם המשרד להגנת הסביבה ביום 1.7.25.

1.5. לביצוע נוהל זה ניתן להסמיך מבין פקחי רשות הטבע והגנים (להלך "הרשות") : פקחים אזוריים, פקחים לנזקי חקלאות, וטרינר הרשות וכן פקחים נבחרים שיאושרו ע"י מנהל הרשות.

1.6. אחריות לביצוע נוהל זה תהיה כדלקמן:

1.6.1. בדרג הנהלת הרשות - מנהל חטיבת אכיפה - ראש תחום ביטחון.

1.6.2. בדרג מחוזות הרשות - מנהל המחוז ו/או סגנו.

2. מטרה

2.1. מטרת נוהל זה היא לקבוע האמצעים לטיפול במניעת הפצת מחלת הכלבת ופגיעתה בחיות הבר. הנוהל נועד לפרט את הדרישות מהפקח המבצע פעילות עפ"י נוהל זה בכלבים משוטטים ומתפראים החשודים כנשאי כלבת.

2.2. הטיפול בכלבים משוטטים ומתפראים יעשה עפ"י הנחיות חטיבת אכיפה ועפ"י התנאים המפורטים בנוהל זה.

הנחיות חטיבת אכיפה יגובשו בתיאום עם השירותים הווטרינריים והנחיות שינתנו על ידם לשטחים המוגדרים בנוהל זה.

3. תחולה

3.1. ביצוע נוהל זה יהיה על ידי פקחי הרשות שהוסמכו לכך לפי סעיף 4 לנוהל זה, מבין הפקחים האזוריים ברשות, פקחי נזקי חקלאות ברשות, וטרינר הרשות ופקחים נבחרים שיאושרו ע"י מנהל הרשות.

תחום הגיאוגרפי:

הפעלת סמכויות לפי נוהל זה תתבצע אך ורק בתחום שמורות טבע וגנים לאומיים מוכרזים ומאושרים וברצועה של עד 500 מ' המקיפה אותם, בהתאם להנחיות ולמגבלות המפורטות בנוהל זה. בנוסף, הפעלת הסמכויות תתבצע לפי סעיף 1.4 לנוהל זה בשטח המסומן במפה המצורפת לנוהל.

3.2. לא יהיה ירי בתוך ישוב עירוני או ישוב כפרי או בבסיס צבאי.

4. סמכויות והסמכות

4.1. הבסיס החוקי להפעלת נוהל זה:

4.1.1. פקודת הכלבת, 1934 (להלן : **"פקודת הכלבת"**)

4.1.2. חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998 (להלן: **"חוק גנים לאומיים ושמורות"**).

4.2. ביצוע פעולות לפי נוהל זה כפוף לכל דין, לרבות הוראות לפי חוק כלי היריה, תש"ט-1949.

4.3. פקח רשות המבצע ירי בכלבים משוטטים או מתפראים, חייב להיות בעל כל ההסמכות הבאות:

4.3.1. הוסמך כדין כפקח הרשות.

4.3.2. הוסמך כדין לביצוע תפקידי פיקוח ואכיפה לפי פקודת הכלבת, בהתאם לסעיף 60(א) לחוק גנים ושמורות.

4.3.3. הוסמך כדין לנשיאה ושימוש בנשק ע"פ דרישת המשרד לביטחון פנים והרשות.

4.3.4. הוסמך על ידי מנהל הרשות לביצוע נוהל זה.

5. הוראות כלליות בנוגע לירי בכלבים משוטטים או מתפראים

5.1. הירי יתבצע בשעות האור בלבד.

5.2. הירי יעשה בנשק ארוך טווח (רובה ציד או רובה זעיר ועליו טלסקופ) וזאת במטרה למזער הנזק והסבל לכלב.

5.3. הירי יבוצע רק לאחר זיהוי ודאי של בעל החיים וזאת תוך שימוש בכל העזרים הנדרשים כגון: משקפת, טלסקופ המותקן על רובה הציד וכד'.

5.4. ביצוע ירי יהיה רק בתנאים בהם קיימת סבירות גבוהה להשגת פגיעה קטלנית ומיידית, תוך מניעת סבל וייסורים לבעל החיים.

5.5. על מבצע הירי להתחשב בתנאי מזג האוויר, נראות ואופי הסביבה הטבעית. על האמור יש להדגיש שהירי יתבצע אל מול חומת מפגע ו/או נראות מלאה למניעת פגיעה באדם ו/או רכוש העלול להסתתר מאחורי יעד הירי.

5.6. לאחר הפגיעה בבעל החיים יש לוודא המתה ויש לנהוג בפגר כמפורט בסעיף 14 להלן.

5.7. על הפקח לנקוט בכל הצעדים הנדרשים על מנת להגן על עצמו מפני פגיעת הכלב ובכלל זה לנקוט זהירות בגישה, במגע ובפינוי בעל החיים.

5.8. שימוש בנשק דורש מיומנות, משנה זהירות והסמכה כנדרש.

5.9. על מבצע הירי להיות מיומן בירי ובקיא בכל החוקים הנדרשים וכן להיות בקיא בנוהל זה.

6. תנאים והתניות

בנוסף על האמור בסעיף 5, ירי יבוצע בכפוף לתנאים הבאים:

6.1. ירי יבוצע אך ורק ע"י פקח שעבר לשם כך הכשרה מיוחדת.

6.2. ירי יבוצע רק בתחום שמורות טבע וגנים לאומיים מוכרזים ומאושרים וברצועה של עד 500 מטר המקיפה אותם וכן בהתאם לסעיף 1.4 לנוהל בשטחים המסומנים במפה המצורפת לנוהל זה, ולא בתחום ישוב.

6.3. לא יבוצע ירי בכלב הנושא אמצעי זיהוי כגון קולר או שהתנהגותו מצביעה על היותו כלב בית (כגון: כלב המגלה סימני קרבה וידידות לבני אדם). ניתן יהיה ללכוד ולנהוג בו עפ"י הנחיות השירותים הווטרינריים.

7. הגדרות

הגדרה	רובה סלילי	רובה צייד
נשק פרוק	נשק ללא מחסנית	כדורים מחוץ לשחלה
נשק במצב "הכנס"	מחסנית בכלי	כדורים בשחלה
נשק טעון	כדור בבית הבליעה ונצור	כדור בבית הבליעה ונצור
מצב נסיעה	הנשק במצב הכנס בלבד	
מצב ירי	זיהוי מטרה, עצירה מוחלטת של הרכב, קנה מחוץ לחלון הרכב, פתיחת ניצרה וירי.	
מעבר לתא שטח חדש	במצב "הכנס"- פריקת הנשק מחוץ לרכב במצב עמידה והעברתו למצב הכנס ונצור.	

סיום ירי	יציאה מהשטח, פריקת הנשק מחוץ לרכב במצב עמידה בלבד. בשעות הלילה יש לוודא במבט (בעזרת פנס) ובמגע שאין כדור בבית הבליעה.

8. השיטה

שיטת ירי	פרוט
ירי מתוך רכב	תוך עצירה מוחלטת של הרכב.
ירי רגלי	בעצירה מוחלטת.

9. פרוט השיטה

9.1 **תיאומים:**

בעת פעילות ירי יעשו התיאומים הבאים:

9.1.1 תאום מול גורמי צה"ל, משטרה ורב"שים עפ"י הצורך והעניין.

9.1.2 תאום מול גורמים שכנים אחרים: בוקרים, אתרים וכו'.

9.1.3 דיווח לממ"ר.

9.1.4 הפקח המבצע את הפעילות ידווח למוקד 1000 (מוקד הסביבה) מרגע הכניסה לאזור הפעילות ובתום הפעילות.

9.2 **ירי – הירי יתבצע בשעות האור בלבד:**

9.2.1 **מתוך רכב:**

9.2.1.1 נסיעה מנהלתית, נשקים במצב הכנס.

9.2.1.2 כניסה לשטח הירי – הנשק במתקן, טעון ונצור.

9.2.1.3 זיהוי המטרה ועצירת הרכב.

9.2.1.4 אין לבצע ירי כאשר אין חומת מפגע מאחורי בעל החיים.

9.2.1.5 ירי לעבר בעל חיים בתנועה – יבוצע רק לאחר שהיורה ביצע סריקה בכדי לראות את האזור בו מתבצע הירי. הפקח יפעיל שיקול דעת באשר לסיכויי הפגיעה תוך התחשבות בזווית התנועה ומהירות התנועה של בעל החיים.

9.2.1.6 בעת מעבר לתא שטח אחר (נסיעה מנהלתית) נשק יהיה במצב הכנס.

9.2.1.7 בסיום הירי הנשק יועבר למצב פרוק.

9.2.2 **מארב:**

9.2.2.1 העברת הנשק למצב טעון תתבצע רק לאחר ההגעה למקום המארב.

9.2.2.2. פתיחת הנצרה תבוצע רק לאחר זיהוי המטרה.

9.2.3. **בתנועה רגלית:**

9.2.3.1. נשק במצב טעון.

9.2.3.2. תנועה זהירה, תוך כדי שהנשק נצור והאצבע מחוץ לשמורת ההדק.

9.2.3.3. פתיחת הנצרה תבוצע רק במצב "צלב על".

9.3. **סיום ירי:**

9.3.1. פריקת הנשק

9.3.2. דיווח לגורמים רלוונטיים.

9.4. **הנחיות נוספות:**

9.4.1. ירי יבוצע על ידי אדם אחד רק אחרי הכשרה ובאישור ממ"ר.

9.4.2. אין לבצע ירי ע"י יותר מיורה/צוות אחד בתא שטח.

9.4.3. ריכוז מאמץ ירי מחייב הערכות מרחבית למבצע שיכלול מיפוי בטיחות.

9.4.4. הפקח ירשום ויעביר דיווח חודשי על התוצאות באמצעות ה"פקח הממוחשב".

10. הכשרות

10.1. פקח יוכל לקבל נשק רק לאחר הכשרה:

10.1.1. הכשרה בסיסית לטיפול בנשק במטווח.

10.1.2. חניכה עיונית ומעשית ע"י אדם שהוסמך לכך.

10.1.3. תוכנית החניכה תכלול התייחסות לנושאים הבאים:

10.1.3.1. נהלי בטיחות עם דגשים ספציפיים למצבים השונים.

10.1.3.2. איפוס הכלים.

10.1.3.3. הכרת התנהגות וזיהוי בעלי חיים ביום ובלילה.

10.1.3.4. שיטות ירי.

10.1.3.5. שימוש בזרקור.

10.1.3.6. תפעול מעצורים ותקלות בנשק, באופטיקה ובציוד ההיקפי.

10.1.3.7. נהלי דיווח.

10.1.3.8. סיכום והסמכה.

11. הנחיות נוספות

11.1. ירי בהתאם לנוהל זה יבוצע ע"י פקח הרשות בלבד! רשאים להתלוות לפקח בביצוע המטלה האמורה, רק עובדי רשות ו/או עובדים מוסמכים מטעם השו"ט ו/או הרשויות המקומיות (וטרינרים, תברואנים, מדבירים וכו').

11.2. אין לצרף נלווים שלא מהגופים האמורים.

11.3. ירי יתבצע אל מטרה בודדת אחת ולא אל קבוצת בעלי חיים.

11.4. ירי ע"י פקח יתבצע במרחב שלו בלבד.

11.5. ירי בשטח פיקוח אחר מחייב ליווי של פקח מהמרחב שבו מתבצעת הפעילות.

12. פעילות בשטחי יהודה ושומרון ע"י פקחי רשות הטבע והגנים

12.1. בשטחי יו"ש יפעלו אך ורק פקחי מחוז יו"ש ברט"ג שהוסמכו לכך גם ע"י המינהל האזרחי, קמ"ט חקלאות ובהתאמה לנוהל זה.

12.2. פקחי רט"ג יסייעו לפקחי יו"ש בנוכחותם בלבד.

12.3. פקחי יו"ש יעבדו על פי הנחיות בכתב של קמ"ט חקלאות.

12.4. פקחי יו"ש יפעלו בירי רק לאחר כל התיאומים והדרישות המקובלות לביצוע משימות כאלה, ע"פ הנחיות המינהל האזרחי והמפקד הצבאי באזור.

12.5. קמ"ט רט"ג ביו"ש אחראי להסדרת ההסמכות מדי שנה ולהעביר עותק לחטיבת אכיפה.

13. אמצעי בטיחות

13.1. אין לבצע ירי מתוך כלי רכב נוסע. חל איסור נסיעה עם רובה חמוש - כדור בקנה.

13.2. יש להימנע מירי בבע"ח הנמצאים במצב ריצה.

13.3. יש לשים לב ולוודא, כי כיוון הירי (חומת מפגע) פנוי מאנשים, מבעלי חיים אחרים או מרכוש (רכב חונה, ציוד חקלאי, מבני עץ או פח וכדומה).

13.4. ירי בכלבים משוטטים ומתפראים, באזורי יו"ש ואזח"ע, ייעשה באישור קצין מטה לשמורות הטבע באזורים הללו, ובליווי רכב של צה"ל או של משמר הגבול ובתיאום מוקדם עם החמ"ל האזורי.

13.5. **בכל מקרה שמתעורר ספק, או חשש לתקלה יש להימנע מביצוע הירי ולהיוועץ במנהל המרחב, ובהעדרו - במנהל המחוז.**

13.6. בתום הירי יש לפרוק את כלי הנשק בהתאם לכללי הבטיחות הנהוגים.

14. פינוי פגרים

14.1 פינוי פגרים והעברתם לבדיקה יהיה רק עפ"י הוראות והנחיות השירותים הווטרינריים.

14.2 פקח הרשות ימנע מלגעת בחיה, או בפגר, החשוד כנגוע בכלבת, ללא אמצעי מיגון נדרשים.

14.3 בהעברת גופת כלב למכון הפתולוגי, יעבוד הפקח עפ"י הוראות הרופא הוטרינרי של הרשות.

14.4 הפקח ינקוט באמצעי זהירות מרביים בכדי למנוע הדבקות שלו, או מי מהסובבים אותו במחלת הכלבת.

15. שימוש בכלי נשק ותחמושת

15.1 לשם ביצוע פעולות ירי ינפק הממונה ברשות לפקחים המורשים לכך, כלי נשק ותחמושת המותאמים לביצוע המשימה.

15.2 כלי הנשק והתחמושת המנופקים לפקח הינם אישיים והוא לא רשאי להעבירם לכל פקח או אדם אחר ואינו רשאי להתיר לכל אדם לעשות בהם שימוש.

15.3 עם ניפוק הנשק, הממונה על המפעל הראוי הרשותי, ידאג לצייד את הפקח בחוברת הנחיות לשימוש, בטיחות אבטחה אחזקה ואחסנה של כלי נשק ותחמושת, אשר תכלול בין היתר:

1. הנחיות ברורות הקשורות להפעלת כלי הנשק בהתאם לסוגו, בשטח בנוי ובשטח פתוח.
2. הנחיות מפורטות וברורות לאחסון, טיפול ושמירה על כלי הנשק והתחמושת.
3. העתק מפקודת כלי הירייה.
4. הממונה על המפעל הראוי הרשותי יוודא שהפקח ביצע מטווח, בהתאם להנחיות חוק כלי הירייה, לפני ביצוע ירי ראשוני, וכן שביצע מטווח רענון לכלי הנשק מדי שנה.

16. רישום, פיקוח דיווח ובקרה

16.1 הפקח ידווח בדיווח חודשי על כל פעולות הירי שביצע ובו יפורטו הפרטים הנדרשים בהתאם לתוכנה הייעודית שבמחשב כף היד.

16.2 סגן מנהל המחוז ירכז את כל דיווחי הפקחים ויעבירם ב-1 לכל חודש באופן מרוכז לחטיבת אכיפה אשר תעבירם גם לחטיבת מדע למנהל אגף משק ורכב, ושירותים הוטרינריים לפי הנדרש.

16.3 יוצא דיווח כל 3 חודשים לשר להגנת הסביבה לגבי הפעילות במסגרת נוהל זה, אשר יכלול בין היתר ועפ"י הצורך המצאת האישורים הנדרשים עפ"י הנוהל וכן תוצאות בדיקות נגיעות בכלבת בפרטים שנורו.

גורם מאשר	תאריך אישור	שם	חתימה
לשכה משפטית	8/10/24	נירית אהרון	
מנהל חטיבת אכיפה	8/10/24	יתיר שמיר	
סמנכ"ל הרשות	27.10.2024	גיא אילון	

נספח- מפה המסמנת את השטח בו יותר הירי בהתאם לסעיף 1.4 לנוהל

